

TẮT NIÊN: CÁI GÌ RỒI CŨNG ĐẾN

ĐẾN RỒI QUA, QUA RỒI MẮT

Ngày Tết niên năm nay, tôi nói một đề tài hết sức là bình dân: Cái gì rồi cũng đến, đến rồi qua, qua rồi mắt.

Tất cả chúng ta ai cũng như ai, khi sáng sớm thức dậy, nhớ đây là sáng, nghĩ đến chiều thấy như nó xa. Nhưng rồi lại đợi qua một vài công tác là đến trưa. Sau bữa cơm trưa loanh quanh đến chiều, rồi tối. Như vậy nhìn sáng đến chiều dường như là xa, cái xa đó rồi cũng đến, đến rồi qua. Sáng hôm sau tìm lại ngày hôm qua đã mất. Mừng một chúng ta thấy cuối tháng dường như xa, nhưng rồi loanh quanh tới rằm rồi tới ba mươi. Như vậy, ngày ba mươi thấy xa, nhưng rồi cũng đến, đến rồi qua, qua rồi mắt. Ngày mừng một Tết chúng ta nói đến cuối năm thấy thời gian dường như rất dài, rồi ngày qua ngày cũng đến cuối năm. Ngày cuối năm rồi sẽ qua, qua rồi mắt. Đó là nói về thời gian.

Như vậy, một ngày sáng trưa chiều tối, khi đã qua rồi không còn trở lại với chúng ta nữa. Nhưng mà trong ngày đó, nếu chúng ta đóng một cái bàn, trồng một luống rau, hoặc viết một trang sách, cái chúng ta đã làm vẫn còn, nó hiện còn với chúng ta.

Một ngày qua đó, chúng ta đã làm cho nhiều người buồn, lảng giềng tức giận, dù ngày đó qua mất rồi, hôm sau ta gặp lại những người ta làm buồn, họ có hết buồn chưa? Như vậy thời gian qua rồi mắt không bao giờ trở lại, nhưng những cái gì chúng ta đã làm chưa mất hẳn, nó còn có mặt với chúng ta ở ngày mai. Nếu chúng ta muốn ngày mai ai gặp chúng ta cũng đều vui, đều thân mật, thì hôm nay chúng ta phải làm sao? Nếu gặp người nào chúng ta cũng thách đố, cũng mắng chửi, làm những chuyện bực bội cho họ, thì ngày mai chúng ta sẽ thế nào khi gặp lại họ?

Chúng ta có cần hỏi xem ngày mai ta tốt hay xấu, có được nhiều người thương hay không? Cần hỏi điều đó chẳng? - Đầu cần việc đó. Chỉ cần nhớ hôm qua ta đã làm gì cho người ta, thì ngày nay những cái đó tự nhiên sẽ có với chúng ta. Đó là một lẽ thật mà thế gian không chịu nhớ. Ngày hôm qua chửi người ta, mà ngày nay muốn gặp ai cũng vui hết, ai cũng tán thán mình hết. Điều đó thật không bao giờ có. Đó là tôi nói chuyện một ngày, chuyện một năm cũng vậy.

Nếu một năm chúng ta làm toàn những điều dở, những điều xấu, rồi đến đầu năm nhất là từ mừng một đến mừng chín đem ít chục đồng bạc, vài bó nhang, một vài đĩa bánh tới chùa, cúng sao cúng hạn để cho năm tới được bình an, sung sướng. Quý vị nghĩ sao? Tại sao chúng ta không

làm cái gì đem lại sự an vui cho mình cho người, mà lại làm những điều xấu xa rồi hoảng sợ, rồi cầu cạnh mong mỗi không muốn có những điều đau khổ. Khi chúng ta không cố tránh nhân đau khổ lại mong khỏi cái quả đau khổ, như thế có thể được hay không?

Như vậy chúng ta có thể nói một năm qua nếu ngày nào chúng ta cũng làm cho những người xung quanh được vui vẻ, ngày nào chúng ta cũng giúp đỡ mọi người, đem lại sự an ổn cho mọi người thì năm tới những người xung quanh chúng ta có thể nào trở nên thù địch muốn hại chúng ta hay không? Đương nhiên không bao giờ có điều đó. Nếu qua một năm chúng ta làm cái gì được cảm tình, được thương mến thì năm tới chúng ta sẽ gặp được điều tốt. Giả sử chúng ta bị bệnh hoặc bất thần một bất hạnh nào đến chúng ta, thì những người có cảm tình với chúng ta trước kia đã được chúng ta giúp đỡ, họ sẽ đối với chúng ta ra sao? Có thể người thì lo thuốc men, kẻ thì mách bảo thầy, hoặc giúp đỡ gia quyến chúng ta trong lúc khó khăn, gánh vác những gì nặng nhọc giúp chúng ta. Những cái không may cho bản thân chúng ta không phải là không đến, nhưng khi được mọi người mến yêu, thì những cái gì đến đó cũng được sự che chở và giúp đỡ để làm cho chúng ta nhẹ đi được đôi phần.

Ngược lại, nếu trong một năm chúng ta gây toàn thù hận, gây ác cảm mang phiền toái phức tạp với mọi người chung quanh thì, năm tới chúng ta nghĩ thế nào nếu chúng ta gặp lại những người đó. Tự nhiên dù không nói ai cũng biết, chỉ thấy, thấy khổ đau và những việc bực bội. Như vậy quý vị nghĩ sao? Mỗi người chúng ta phải làm gì? Để rồi sang năm mới chúng ta gặp những điều tốt đẹp? Hay là mặc tình chúng ta làm gì thì làm, đợi đến đầu năm đi cúng sao cúng hạn để được một năm bình an. Chúng ta là những người biết đạo nghĩa là biết lẽ thật, tự nhiên chúng ta không chấp nhận những gì không đầu huyền hoặc. Phải thấy rõ lẽ thật của cuộc đời. Nếu năm rồi chúng ta làm cái gì đẹp hay xấu thì năm tới chúng ta có một phần ảnh hưởng chứ không thể nào tránh khỏi. Đó là một điều mà chúng tôi thấy mọi người chúng ta đều ý thức được. Nếu chúng ta muốn năm tới là một năm đẹp để an bình, thì trong năm nay đối với mọi người bất cứ lúc nào, chúng ta cũng phải làm sao đem lại sự an lành cho họ. Không lúc nào là lúc chúng ta làm buồn người chung quanh, thì năm tới chúng ta được an lành không có nghi ngờ gì nữa.

Đó là tôi nói một năm, cho đến một đời cũng thế. Lẽ thật của một ngày, của một năm, đến kết thúc của một đời không khác nhau. Chúng ta biết được một ngày thì chúng ta có thể biết được một năm. Biết được một năm thì chúng ta có thể biết được một đời. Nếu một đời chúng ta tạo toàn những điều tốt điều lành, thì đời sau nếu chưa

được giải thoát, chúng ta còn gặp lại,, cũng trong hoàn cảnh tốt và lành. Nếu một đời chúng ta làm toàn là đau khổ, toàn là điều phiền hận, khi gặp lại nhau sau này, khổ đau phiền hận tránh đâu cho khỏi. Cho nên thực tế là chúng ta phải lợi dụng thời gian. Mỗi thời gian qua phải là thời gian tốt đẹp cho mình và cho người. Chúng ta tạo được những điều an ổn vui vẻ cho mình, cho người, đó chính là sự bảo đảm an ổn vui vẻ cho chúng ta trong năm tới, và cho cả đời sau nữa.

Ngược lại, chúng ta không khéo vận dụng thời gian để làm những điều tốt đẹp, thì sau này chúng ta sẽ hối hận để cuộc đời trôi qua một cách vô ích. Tóm lại ngày qua là mất, nhưng những gì ta đã làm chưa mất hẳn. Nói đến thời gian trôi qua rồi mất, tôi có thể tượng trưng thời gian là một xâu chuỗi. Một ngày qua là một hạt chuỗi chúng ta lần qua. Cứ hạt này qua đến hạt khác. Tay còn lần chuỗi thì không hạt nào dừng lại mà luôn luôn là phải qua. Giờ đây chúng tôi có thể nói rằng các tràng chuỗi này không phải là một trăm lẻ tám mà nó là ba trăm sáu mươi lăm hạt. Như vậy năm này ngày này chúng ta đã lần hết ba trăm sáu mươi lăm hạt rồi. Cứ như vậy lần hết một tràng qua là một năm. Hoặc giả chúng ta mang một xâu chuỗi hạt to có mười hai hạt cứ một một hạt là một tháng.

Để quý vị nhận rõ hơn tôi kể lại những trường hợp của những người gần gũi tôi nhất. Như mẹ tôi chỉ lần được năm mươi sáu tràng rồi buông tay, chuỗi biến mất mà người cũng mất luôn. Cha tôi chỉ lần được bảy mươi chín tràng rồi buông tay, chuỗi mất người cũng mất luôn. Thầy tôi chỉ lần được năm mươi lăm tràng rồi buông tay, chuỗi mất người cũng mất luôn. Sư ông tôi chỉ lần được sáu mươi mốt tràng rồi buông tay, chuỗi mất người cũng mất luôn. Rồi đến tôi, tôi không biết lần được mấy chục tràng, để rồi buông tay và mất luôn. Chuỗi và người tìm lại không được nữa.

Quý vị có lần như vậy hay không? Mỗi xâu chuỗi lần qua rồi mất, mất cả chuỗi lẫn người lần chuỗi. Xâu chuỗi đó chúng ta gọi nó là xâu chuỗi mộng. Người lần chuỗi cũng là người mộng. Chuỗi mộng mất người mộng không còn. Như vậy, tất cả mọi người ở đây đang sống trong mộng và không ai biết mình đang sống trong mộng. Cứ tưởng là thật, nên tranh nhau từ lời nói, từ hành động, từ miếng ăn, từ cái mặc, rồi dần đau khổ trên đầu nhau. Đã là một cuộc đời mộng, ở trong đó không đánh thức cảnh tỉnh nhau, mà lại làm cho nhau thêm đau khổ. Tự mình đã khổ, còn làm khổ cho người, đây là một điều đáng thương. Thương cho mình và thương cho mọi người. Nếu chúng ta thấy rõ thời gian là mộng ảo thì chính cuộc đời của chúng ta cũng là mộng ảo. Quý vị nhớ lại những người trước chúng ta, những người đồng thời với chúng ta và cả bản thân chúng ta đều là mộng. Tại sao chúng ta không thức giấc mộng đó. Hết mộng

này tạo mộng khác, hết mộng khác tạo mộng khác nữa. Mộng chấp chồng mộng. Thí dụ người nằm mộng khi họ tỉnh, họ biết cái mình thấy khi này: hình ảnh, con người, sự vật đã thấy chỉ là mộng. Khi họ biết như vậy rồi, giấc mộng có còn với họ hay không? Đã mất rồi. Cho nên một khi đã tỉnh mộng thì mộng không còn.

Nhưng mà có người tỉnh mà còn mộng thì sao? Thí dụ: Quý vị đang ngủ, nằm mơ giật mình thức dậy biết hồi này là mộng, nhưng rồi cứ nằm ý nhắm mắt ngủ nữa. Mộng thứ nhất mất, thì mộng thứ hai tiếp, rồi mộng thứ ba và nhiều mộng nữa. Nếu chúng ta không gan dạ, một khi biết mộng liền trở dậy đốt đèn lên, thức hẳn hoi, hoặc tọa thiền hoặc đi đứng làm công kia việc nọ, thì tự nhiên không còn mộng nào tiếp. Nếu chúng ta biết là mộng mà cứ nằm dài nhắm mắt thì hết mộng này đến mộng kia không phải tỉnh một cơn mộng là hết mộng. Có phải vậy không?

Chúng ta xét lại: Biết mộng rồi thức luôn hay biết mộng rồi nằm dài ngủ nữa? Đó là câu hỏi tôi đặt ra cho quý vị. Nếu chúng ta thật tỉnh là người biết không muốn mộng nữa, thì phải gan dạ trở dậy, thấp đèn lên, mộng sẽ không còn cơ hội tiếp diễn nữa. Như thế mới hết mộng được.

Chúng ta phải gan dạ trở dậy, đừng vì mệt mỏi, đừng vì mê ngủ mà cứ nằm dài nhắm mắt thì làm sao hết mộng được. Cũng như vậy, chúng ta nhận thức rõ ràng cuộc đời là ảo mộng, vì như tôi đã nói, đầu năm thấy cuối năm là xa, nhưng rồi cuối năm cũng sẽ đến. Rồi ngày mai nó qua, qua rồi mất. Đến cuối năm khác cũng qua rồi mất. Chúng ta thấy ông bà, cha mẹ chúng ta sanh đó rồi mất đó, tức là sanh rồi tử, một khi mất đi chúng ta không thấy hình bóng thân yêu đó trở lại. Đến lượt chúng ta, hiện có đây, nhưng rồi cái ngày đó sẽ đến với chúng ta. Nó đâu còn xa nữa. Đến rồi qua, qua rồi mất. Sự hiện hữu của chúng ta ngày nay cũng là mộng thôi. Nếu nó là thật thì nó đâu bị qua, đâu bị mất. Mà nó phải qua rồi sẽ mất, thì tự nhiên nó không phải là thật rồi. Vậy thì, trong khi chúng ta còn ở đây, coi như mình đang sống trong mộng. Trong mộng phải làm sao thấy là mộng. Biết mộng tức là chúng ta đã tỉnh rồi. Biết mộng rồi phải hẳn hoi thức dậy thấp đèn lên cho sáng, trở dậy rửa mặt rửa tay tới lui tỉnh táo. Đừng nằm dài, đừng để cho cơn mộng thứ hai tiếp nữa. Đó là ý nghĩa thiết yếu trong khi chúng ta biết mộng. Nếu không được như vậy thì mộng này hết sẽ nối tiếp mộng khác và không biết nối tiếp đến bao nhiêu lần nữa mới hết mộng. Cho nên khi chúng ta biết rõ là mình sống trong mộng, phải tỉnh ngay khi biết chớ đừng để cho nó kéo dài cái mê. Đó là điều thiết yếu của cuộc đời mà cũng chính là cái then chốt trong sự tu hành. Cho nên người xưa, đã nói trong một bài kệ rằng:

Tại mộng na tri mộng thị hư

Tỉnh lai phương giác mộng trung vô

Mê thời khắp tợ mộng trung sự

Giác liễu hoàn đồng thủy khởi phu

Đang trong mộng ai có biết mộng là dối là giả. Như chúng ta bây giờ làm sao nói là hư là dối cho được. Khi còn trong mộng thì không biết mộng là giả là dối.

Khi tỉnh rồi chừng đó mới biết rõ trong mộng là không thật, là không.

Chúng ta đang ở trong mê thấy thân là thật thấy cảnh là thật, cũng như trong mộng thấy mọi sự vật đều thật.

Khi chúng ta giác ngộ rồi thì cũng giống hết như người ngủ đã thức giấc vậy thôi.

Như vậy người xưa đã cảnh tỉnh, nhắc nhở chúng ta biết rõ là mình đang sống trong mộng. Nếu biết rõ mình đang sống trong mộng thì đó là tỉnh cơn mộng. Nếu mình còn cho cảnh và người trong đó là thật, đó là mình đang say, đang mê trong mộng. Như vậy biết rõ là mộng là hư, mộng là không thật, biết rõ như vậy, hoàn toàn thức tỉnh, thì tự nhiên chúng ta thoát khỏi cơn mộng. Còn nếu chúng ta chưa biết đó là mộng, thấy nó là thật, đó là mê. Như vậy cái mê và cái giác không có xa. Chẳng khác nào người ngủ mộng và người thức cơn mộng. Nghĩa là khi còn mê thì còn cảnh mộng khi thức giấc thì cảnh mộng mất. Chúng ta cũng vậy, đang ở trong mê, thì chúng ta thấy cảnh này là thật, khi giác rồi thì mới thấy là giả dối. Thấy giả tức nhiên chúng ta không còn mê nữa. Vậy chúng ta nên mê hay nên tỉnh? Nếu thực tình chúng ta học đạo giác ngộ thì mỗi người chúng ta, mỗi ngày, mỗi năm, mỗi lúc đều phải tỉnh giác, đừng để cơn mộng lôi chúng ta nữa. Đừng để kéo dài mãi trong giấc mê để rồi phải khổ đau, phải chịu mọi điều phiền muộn. Đó là lời Cổ đức đã nhắc như vậy.

Sau đây là lời Thiền sư Thiệu Long, hiệu là Hồ Khuru là gò cộp. Ngài cũng nói về mộng:

Thoát thân dĩ hiểu Nam Kha mộng

Thử giác nhân gian vạn sự không

Xuy khứ hoàn hương vô khổng địch

Tịch dương tà chiếu bích vân hồng

Câu đầu Ngài nói, khi mình thoát thân, tức là thoát khỏi cái mê chấp về thân, thì chừng đó

mình mới hiểu rằng cuộc đời này là một giấc mộng. Một giấc Nam Kha mà thôi, không có gì hết. Mình giải tỏa làm chấp thân là thật thì biết rõ cuộc đời như giấc Nam Kha, không có gì thật.

Câu kệ Ngài nói tất cả nhân gian này muôn việc trở về không. Cái này có đó rồi sẽ mất đó, không có gì lâu dài không có gì bền chắc. Có rồi mất, mất rồi thành không. Biết rõ nhân gian vạn sự không, thì chúng ta làm gì đây? Chúng ta thành không luôn sao? Không phải như vậy. Ngài nói tiếp: “Xuy khứ hoàn hương vô khổng địch.” Thổi lên một khúc sáo khúc nhạc hoàn hương bằng một ống sáo không lỗ. Câu đó nghe lạ lùng quá. Sáo không lỗ làm sao mà thổi, mà Ngài nói thổi lên một khúc nhạc hoàn hương bằng ống sáo không lỗ. Tức là chúng ta đã biết cuộc đời là mộng là không thì chúng ta nên trở về quê, tức là trở về cố hương mà muôn đời chúng ta đã bỏ quên đó. Trở về bằng cách nào? Bằng những tiếng sáo vi vu, thổi lên mà không có lỗ, âm ba vang dội mà vẫn không có tiếng nào thật hết. Đó là tiếng sáo của nhà Thiền, như bao nhiêu lời bao nhiêu tiếng hét, bao nhiêu câu nói của Thiền sư chẳng khác nào như sáo không lỗ. Nói mà không ý nghĩa, nói mà không chấp nê. Đó là ví dụ như sáo không lỗ.

Khi chúng ta thổi lên một bản nhạc hoàn hương thì sẽ thấy cái gì? Cũng như những chú mục đồng thổi trâu về xóm trời chiều ngồi trên lưng trâu thổi sáo thì mấy chú mục đồng thấy gì?

“Tịch dương tà chiếu bích vân hồng!”

Mặt trời chiếu xuyên qua những đám mây xanh nó biến thành ráng đỏ, một cảnh trời chiều đẹp vô cùng. Nếu ngồi trên lưng trâu chúng ta biết thổi một bản nhạc hoàn hương, thì sẽ được ngắm cảnh mặt trời xuyên qua đám mây ráng đỏ ở chân trời. Đó là hình ảnh tươi đẹp của người biết trở về quê.

Qua bốn câu thơ đó, chúng ta thấy Thiền sư muốn nói gì với chúng ta?

Trước hết chúng ta phải thấy cuộc đời là giấc mộng Nam Kha. Sau đó chúng ta thấy thế gian muôn sự trở về không rồi, đó là bước đầu để chúng ta trở về quê hương cũ. Nếu chúng ta biết trở về quê hương cũ, là một khúc nhạc êm đềm, là một buổi trời chiều tươi đẹp hạnh phúc an lành đến với chúng ta, không còn nghi ngờ gì nữa.